

Folklorní hrdinové: fantomové a přízraky

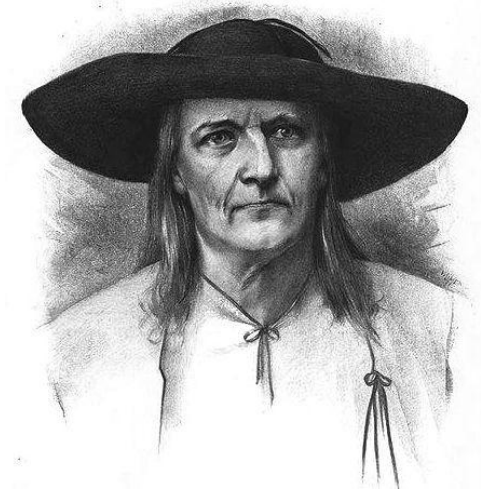
Mgr. Jan Pohunek
Národní muzeum

Folklorní hrdinové

- Kolektivně sdílené představy
- Fiktivní osoby nebo reinterpretace činů skutečných lidí
- Lidová kultura jako protiklad k oficiálnímu výkladu dějin

Tradiční postavy oponující vládnoucí moci

- Skrytý panovník, panovník v exilu
následník trůnu (Král Ječmínek), náboženské konotace
- Spiklenci
spíše obraz využívaný jako negativní portrét odporu
- Trestající nadpřirozená bytost
d'ábel, revenant – mstitel
- Zbojník
sociální bandita

Zbojník

- Má zázemí ve své komunitě a prostředí
- Mstítel / spravedlivý lupič / žertěř
- Schopný výjimečných výkonů
- Romantický hrdina

Příběhy se zbojnickými rysy

- Poslední „praví“ zbojníci? (Nikola Šuhaj)
- Populární zločinci a uprchlíci (Kajínek, Jetmar)
- Odbojáři (Tři králové, Král Šumavy, bratři Mašínové)

Král Šumavy

- Přízvisko používané pro více osob
  - „královské“ titulování pašeráků (Pascherkönig)
  - Franz Kilián Nowotny
  - Josef Hasil
  - Jaroslav Kaska a Jan Mašek
- Goliášův efekt
- Vliv uměleckého zpracování
  - K. Kachyňa / 1959
  - Major Zeman (vrah Hubert Pilčík)

Pérák

- Ambivalentní – odbojář i přízrak
- Počátek kolem roku 1943 v Praze – „pérový muž“
- Mundánní i nadpřirozené motivy
- Strach a ostenze (nápisový folklor)

Domácí analogie

- Nebezpeční předváleční Péráci (Mostecko, 20. léta)
- vztahování k činnosti kněží
- Fosforák (Bratislava)
- Žiletkář, Kanálník

Zahraníční analogie

- Spring-heeled Jack (od 1837), imitován
- Park Ghost ze Sheffieldu (klouzání)
- za války v Anglii němečtí špehové
- Hippenmännchen/Spiralhopser (1950-51)

Pérák po válce

- Dětský folklor
- Populární kultura
  - Pérák a SS
(Jiří Trnka/Jiří Brdečka 1946)
  - Pérákovy další osudy
(Haló noviny 1948)
  - Pérák a SSSR (1968)
  - Pérák, český super-hero
(Ondřej Neff 1989)
  - moderní comics

Genius loci ve 20. století

- Častý vývoj od zlovolné bytosti k benevolentní
- Hagen: vraždící duch i ochránce trampů
  - legend tripping
  - podobný typ: Stilzel
- Krakonošovská inspirace
  - moderní: Muhu, Rampušák
  - starší: Fabián, Nippel, Táta Schöninger

